

Pieksämäen Kaupunki

Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen arvioinnin ja laadunhallinnan käsikirja

30.5.2023

Sisällys

1.	Johdanto	2
2.	Arvioinnin lainsäädännöllinen perusta	3
3.	Varhaiskasvatuksen kehittävä arviointi	3
4.	Varhaiskasvatuksen laadun arviointia ohjaavia arvoja	5
5.	Arvioinnin ja laadunhallinnan työvälineitä	6
5.1.	Karvin arviointityökalut	6
5.2.	Valssi- laadunarviointijärjestelmä	7
5.3.	Arviointiprosessi Valssia hyödyntäen	8
5.4.	Opetushallitus: Reflektointityökalu inklusiivisuuden arviointiin	8
6.	Arvioinnin ja laadunhallinnan periaatteita	9
6.1.	Laadunhallinnan kokonaisuus	9
6.2.	Pedagogisen toiminnan tason arviointi	10
6.3.	Huoltajien osallisuus arvioinnissa	11
6.4.	Lasten osallisuus arvioinnissa	12
6.5.	Vuosikellot apuna arvioinnissa	13
7.	Arvioinnin toteuttaminen Pieksämäen varhaiskasvatuksessa	14
7.1.	Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma arvioinnin perustana	14
7.2.	Arvioinnin kehittäminen ja rakenteet	16
7.3.	Toimintavuosisuunnitelma (Liite 1)	16
7.4.	Arviointisuunnitelma (Liite 2)	17
7.5.	Arviointiraportti	17
8.	Lähteet	18
	Liite 1 Pedagoginen toimintavuosisuunnitelma	19
	Liite 2. Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelma	25
	Liite 3 Yleisen tuen checklist	28

1. Johdanto

Varhaiskasvatustoiminnalle on asetettu selkeät paikalliset tavoitteet, jotka pohjautuvat valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet-asiakirjaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022), paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä kunnan tai sivistystoimen strategiaan. Paikallisella tasolla varhaiskasvatuksen järjestäjien sekä yksityisten palveluntuottajien tulee arvioida palvelujen järjestämisen kokonaisuutta ja paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia sekä niiden toteutumista. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma luo pohjan päivittäiselle toiminnalle ja antaa suuntaa kehittämiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman kautta varhaiskasvatuksen tavoitteet tulevat näkyviksi, jolloin arviointia tehdään niitä vasten. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 24 §)

Kiviranta H, 2021, Varhaiskasvatuksen laadun kolme keskeistä elementtiä

<https://blogit.lab.fi/labfocus/arviointitieto-kehittamaan-varhaiskasvatuksen-laatu>

Paikallisella tasolla arviointia toteutetaan itsearviointina, jolla tarkoitetaan järjestäjän eri tavoin keräämää ja tuottamaa tietoa tuottamistaan palveluista sekä arviointitiedon käsittelyä. Tavoitteena on toiminnan, palvelujärjestelmän, palvelujen kokonaisuuden sekä palveluverkon kehittäminen, jotta voidaan varmistaa toiminnan jatkuva parantaminen. Laadun arviointi ja toiminnan kehittäminen sekä jatkuva parantaminen edellyttävät toimivaa laadunhallintajärjestelmää. Laadunhallintajärjestelmän (laadunhallinnan vastuunjaosta, menettelytavoista ja resursseista muodostuva kokonaisuus) avulla varmistetaan, että lapsiryhmistä kerätty arviointitieto saavuttaa koko organisaation aina poliittisiin päätöksentekijöihin saakka.

Laadunhallintaa edistetään selkiyttämällä vastuunjakoa ja tehtäväkokonaisuuksia:

- luodaan toimivat laadunhallinnan ja arvioinnin rakenteet
- seurataan ja arvioidaan säännöllisesti sekä systemaattisesti varhaiskasvatusta, varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista

- päätetään järjestäjä- ja yksikötason arviointimenetelmät ja julkaisutavat
- varmistetaan lasten ja huoltajien osallisuus arviointiprosessissa
- hyödynnetään arvioinnissa saatuja tietoja palvelujen johtamisessa ja kehittämisessä
- osallistutaan ulkoiseen arviointiin.

(Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Karvin julkaisu 24:2018)

Tähän Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen arvioinnin ja laadunhallinnan käsikirjaan on koottu taustatietoa arvioinnista ja laadun kehittämisestä sekä kuvataan Pieksämäen varhaiskasvatuksen arvioinnin periaatteet ja toimintatavat.

2. Arvioinnin lainsäädännöllinen perusta

Kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä (myös yksityisiä palveluntuottajia) ja toimintamuotoja koskee itsearviointivelvoite, jolla tarkoitetaan järjestäjän tekemää suunnitelmallista ja säännöllistä arviointia toiminnastaan, sen vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata varhaiskasvatuksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Järjestäjien on arvioitava toimintaansa systemaattisesti, ja arviointimenetelmät he voivat itse valita. Lapselle ja huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Tavat, joilla huoltajat ja lapset voivat osallistua, ovat järjestäjän päätettävissä. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 20§, 24§,)

Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien tulee osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Varhaiskasvatusta koskeva ulkoinen arviointi on määrätty Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) tehtäväksi. Karvi vastaa varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin sekä kansallisten arviointityökalujen kehittämisestä. Karvin tehtävä on toteuttaa varhaiskasvatuksen kansallisia ulkoisia arviointeja sekä tukea järjestäjiä ja yksityisiä toimijoita lakisääteisen itsearvioinnin toteuttamisessa. (Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta, Karvi-laki) Lisäksi kansallista ohjausta ja valvontaa toteuttavat opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Valvira sekä aluehallintovirastot.

3. Varhaiskasvatuksen kehittävä arviointi

Kehittävä arviointi on varhaiskasvatuksen arviointia ohjaava toimintaperiaate niin kansallisella, paikallisella kuin pedagogisen toiminnan tasolla. Keskeistä arviointiprosessissa on toiminnan suuntautuminen tulevaisuuteen ja siihen kuuluu oppimisen mahdollisuus, vertaisoppiminen, vertaisarviointi sekä hyvien käytäntöjen jakaminen ja hyödyntäminen. Arviointien pohjalta suunnitellaan kehittämistoimenpiteitä sekä tuotetaan työkaluja kehittämistyöhön. Arvioinnin tulee olla oikeudenmukaista, läpinäkyvää, systemaattista, tavoitteellista, jatkuvaa, johdettua, kehittämiseen tähtäävää ja osa arkea. Keskeistä on refleктоiva keskustelu, jossa saatuja tuloksia punnitaan ja pohditaan etsien menestystekijöitä ja kehittämiskohteita.

Arviointitiedon keräämiseen, tallentamiseen, analysointiin ja levittämiseen käytettyjen menetelmien tulee olla monipuolisia, luotettavia, uskottavia ja avoimia. Arviointijärjestelmien ja arviointityökalujen tuottaman tiedon lisäksi tarvitaan edelleen lasten havainnointia, haastatteluja, ryhmäkeskusteluja ja pedagogista dokumentointia. Liian yksipuoleinen arviointi sisältää riskin, että arviointi typistyy tekniseksi toteuttamiseksi.

Itsearviointi auttaa tunnistamaan kehittämiskohteita sekä olemassa olevia vahvuuksia, joita voidaan hyödyntää kehittämisen tukena. Arviointien perusteella päivitetään myös koulutussuunnitelmia.

Osallisuuden periaate on kehittävässä arvioinnissa keskeisessä asemassa. Osallisuuden kautta pyritään arviointiprosessin kokonaiskuvan selkiyttämiseen, jotta arvioinnin tavoitteet ja tarkoitus olisivat kaikille mahdollisimman selkeät. Varhaiskasvatuksen henkilöstön, viranhaltijoiden sekä huoltajien ja lasten tulee voida osallistua arvioitavista asioista päättämiseen, arviointitiedon tulkintaan ja tulkinnan pohjalta tehtävien toimenpide-ehdotusten laatimiseen. (Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja suositukset s. 12, 34-35)

Pedagogiselle johtamiselle varataan aikaa ja arviointitietoa hyödynnetään oman yksikön tarpeen mukaan. Jaetussa johtajuudessa varhaiskasvatuksen opettajat muodostavat johtajan kanssa yksikön johtoryhmän ja lisäksi henkilöstö toteuttaa johtajuutta oman asemansa kautta. (Kiviranta, H. 2021, 51–56.)

Jaetun pedagogisen johtajuuden avulla voidaan edistää henkilöstön ammatillista kehittymistä ja pedagogiikan muutosta. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsiryhmänsä pedagogiikasta, sen suunnittelusta, tavoitteellisesta toteutumisesta ja arvioinnista. Tämä edellyttää vallitsevien työtapojen arvioimista ja tarvittaessa muuttamista sekä toimintakulttuurin kehittämistä. Jaetun johtajuuden toteutumisen edellytyksenä ovat toimivat organisaatorakenteet, tahtotila jaetulle johtajuudelle sekä varhaiskasvatuksen opettajien omat asenteet johtaa ja kehittää ryhmänsä pedagogiikkaa. (Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja suositukset s.57)

Varhaiskasvatuksen opettajalla on suuri merkitys pedagogisen johtajuuden toteutumisessa varhaiskasvatuksen käytännössä. Varhaiskasvatuksen opettajat huolehtivat, että säännölliset keskustelut tavoitteista ja toiminnasta käydään sekä laaditaan konkreettiset kehittämisen toimenpiteet lapsiryhmälle.

Varhaiskasvatuksen opettaja ohjaa lapsiryhmän henkilöstöä kohti yhteisiä tavoitteita, huolehtii yhteisistä reflektoinneista ja pedagogisesta toiminnasta. (Hiekka J, Vesiluoma A, 31.8.2022)

Taulukossa kuvataan päiväkotien johtajien ja varhaiskasvatuksen opettajien tehtävien ja vastuiden jakautumista toimipaikkatasolla, reflektoinneista ja pedagogisesta dokumentoinnista.

Jaettu pedagoginen johtajuus laadunhallinnassa (Heikka & Suhonen, 2019)

Jaettu pedagoginen johtajuus		Yhteisen vision rakentaminen	Arviointi	Jaettu pedagoginen kehittäminen	Toimintakulttuurin kehittäminen	Osaamisen johtaminen
Johtamis- ja toimintatapa	Päiväkodin johtajat	Yhteinen keskustelu tavoitteista ja toiminnasta Vasutyön ja kehittämistoiminnan suuntaaminen	Arviointiprosessin toteutuminen toimipaikkatasolla Tiedottaminen ja resurssointi Toimipaikan vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen; keskustelun ohjaaminen	Rakenteiden ja edellytysten varmistaminen kuntatason ohjauksessa ja tuella Arviointiperustainen pedagoginen keskustelu ja kehittämistoiminnan ohjaaminen Pedagogisten vastuiden selkiyttäminen	Kommunikoinnin, tiedon ja keinojen lisääminen ja vahvistaminen toimintatapojen uudistamiseksi ja prosessien parantamiseksi Pedagogisen johtajuuden suunnitelmallisuus	Oppimista tukevan reflektion vahvistaminen Tutkimus- ja asiantuntijatiedon käsittely ja jakaminen Oppimisen tuki ja jatkuvuudesta huolehtiminen
	Varhaiskasvatuksen opettaja	Pedagogiset tavoitteet lapsiryhmässä Pedagoginen keskustelu Eritasoiset suunnitelmat	Tiedonkeruun kehittäminen lapsiryhmässä Vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen lapsiryhmän toiminnassa	Kehittämisen toimenpiteiden konkretisointi Vastuun ottaminen lapsiryhmän pedagogiikan kehittämisestä ja tavoitteiden saavuttamisesta Jatkuva laadun kehittäminen	Toimintakulttuurin kehittäminen lapsiryhmissä Pedagoginen dokumentointi Sovittujen toimintatapojen toteutumisesta huolehtiminen	Kokeileminen sekä toiminnan käsitteellistäminen ja reflektointi lapsiryhmissä Oppimista tukevat materiaalit, rakenteet ja keskustelu

4. Varhaiskasvatuksen laadun arviointia ohjaavia arvoja

Arvot ohjaavat kaikkea toimintaa ja ilmaisevat käsitystä hyvästä varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksen arvot tehdään näkyviksi ja konkreettisiksi toimintaa ohjaaviksi päämääriksi varhaiskasvatuksen laadun indikaattoreina. Varhaiskasvatuksen arvopohja ilmentyy toimintaa ohjaavana päämääränä kansalliselta tasolta aina pedagogisen toiminnan tasolle saakka. (Varhaiskasvatuslaki, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

Lapsuuden itseisarvo

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas omana itsenään. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen, luoda edellytyksiä hyvinvoinnille sekä ehkäistä lasten syrjäytymistä. Keskeistä on lapsen edun vaaliminen ja kaikkien lasten oikeus saada tukea kokonaisvaltaiselle kasvulleen, oppimiselleen ja hyvinvoinnilleen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, s.20)

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus tukee lasten kasvua ihmisenä, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvytyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan

arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, s.20)

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, s.21)

Inklusio

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, sekä yhteisöllisyys. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, luvut 2, 3 ja 5) Inklusiossa on kyse tasa-arvoon pohjaavasta kasvatuksesta, jossa mahdollistetaan osallisuus ja johon kaikkia kannustetaan ja ohjataan. Erilaisuus, vammaisuus tai moninaisuus on rikkaus, jota vaalitaan ja josta iloitaan. (Päivi Pihlaja 2021.)

5. Arvioinnin ja laadunhallinnan työvälineitä

5.1. Karvin arviointityökalut

Varhaiskasvatuksessa arvioidaan henkilöstön toimintaa, jolloin arvioinnin ensimmäinen askel on asettaa toiminnalle tavoitteet, joita voidaan kuvailla tarkemmin indikaattorien avulla. Indikaattorit käsitteellistetään arviointiperusteiksi eli kriteereiksi, jotka ovat selkeitä, käytäntöä kuvailevia väittämiä tai kysymyksiä. Kriteerin tulee kuvailla tavoiteltavaa asiaa joko laadullisesti tai määrällisesti. Yksinkertaisimmillaan voidaan vastata, että ne joko toteutuvat tai eivät toteudu tai toiminnan taso on esimerkiksi puutteellinen, hyvä tai erinomainen. (Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset s.28)

Arviointiperusteiden määrittelyn pohjalta Karvi on tuottanut varhaiskasvatuksen arviointityökaluja, joiden kautta toteutettu arviointi perustuu kehittävän arvioinnin periaatteille sekä itsearviointiin. Arviointityökalujen tavoitteena on auttaa järjestäjiä, yksityisiä palveluntuottajia ja henkilöstöä tunnistamaan toimintansa kehittämiskohteita sekä olemassa olevia vahvuuksia. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi valita Valssista arviointeihinsa tarvittavat työkalut.

Laadun prosessitekijät ovat varhaispedagogiikan ydintoimintoja ja yksikön pedagogista toimintakulttuuria kuvaavia tekijöitä. Laadun prosessitekijät kuvaavat, miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan.

Laadun prosessitekijöiden arviointityökalut:

- Vuorovaikutuksen sensitiivisyys ja ilmaisun tavat
- Vastavuoroinen ja kielellinen vuorovaikutus
- Pedagoginen prosessi
- Leikki
- Liikuntakasvatus
- Ympäristö- ja kestävyyskasvatus
- Monilukutaito, digitaalinen osaaminen ja mediakasvatus
- Fyysinen oppimisympäristö

- Perustoiminnot
- Ruokakasvatus
- Lapsen tuki
- Kasvatusyhteistyö ja huoltajien osallisuus
- Lapsen emotionaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen

Laadun rakennetekijät ovat varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä tekijöitä, joita määrittävät ja säätelevät esimerkiksi lait, asetukset ja muut valtakunnalliset asiakirjat. Laadun rakennetekijät liittyvät siihen kuka vastaa varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatustoiminta tapahtuu ja millaiset puitteet toiminnalle luodaan. Näin ollen ne luovat reunaehdoja pedagogiselle toiminnalle eli laadun prosessitekijöille.

Rakenteiden laadun arviointityökalut:

- Varhaiskasvatuksen johtaminen: Jaettu pedagoginen johtajuus
- Henkilöstö ja taloudelliset resurssit: Henkilöstön täydennyskoulutus sekä osaamisen kehittäminen
- Varhaiskasvatuksen palvelurakenne:
 - Palveluiden inklusiivisuus ja varhaiskasvatuksen tuen rakenteet
 - Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta, ylläpito, arviointi ja päivittäminen
 - Huoltajille suunnattu varhaiskasvatusta koskeva ohjaus ja neuvonta
 - Yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen ohjaus, neuvonta ja valvonta
 - Varhaiskasvatuksen aloitusta tukevat rakenteet
- Järjestäjän laadunhallinta: Varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen rakenteet

Laadun rakenne- ja prosessitekijät ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa keskenään ja todentuvat varhaiskasvatuksessa eri tasoilla. <https://karvi.fi/varhaiskasvatus/valssi-valssi-varhaiskasvatuksen-laadunarviointijarjestelma/arviointityokalut/>

5.2. Valssi- laadunarviointijärjestelmä

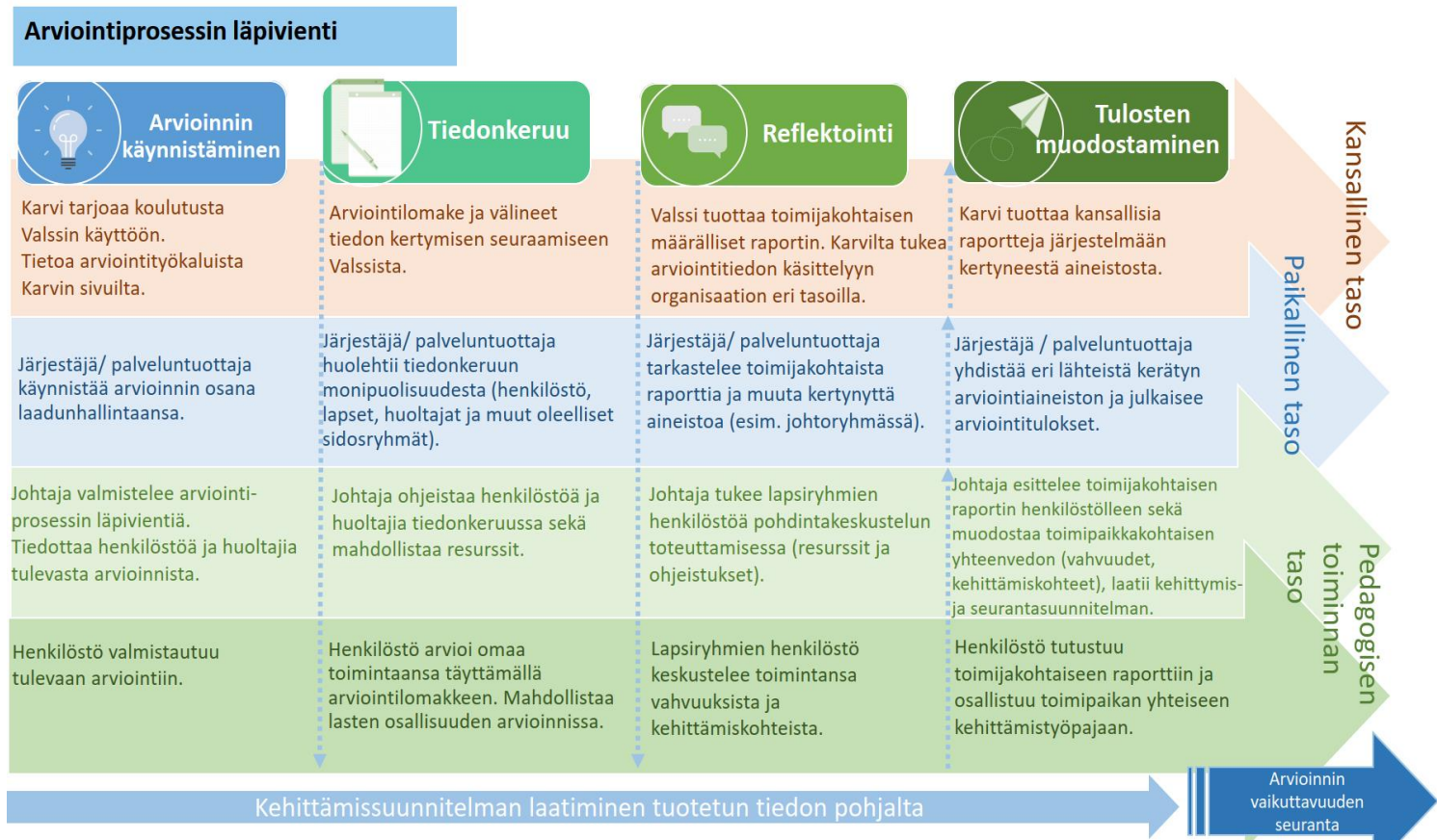
Valssi on Kansallisen arviointikeskuksen (Karvin) tuottama kansallinen laadunarviointijärjestelmä, joka tukee järjestäjiä ja palveluntuottajia arviointitehtävässä ja on käytettävissä 1.8.2023 alkaen. Valssi on ensin käytettävissä päiväkotien arvioinnissa. Jatkossa sitä kehitetään palvelemaan myös perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen arviointia. Valssiin liitetään myös tarpeellista taustatietoa varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta. (Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta, Karvi-laki)

Valssi on digitaalinen palvelu, joka perustuu arviointilomakkeille. Lomakkeiden avulla voidaan toteuttaa tiedonkeruita, raportoida kerättyä tietoa, koostaa keskustelemalla tuotettua tietoa sekä julkaista lakisääteisiä arviointituloksia. Valssin kautta voidaan ottaa käyttöön työkaluja varhaiskasvatuspalvelujen rakenteiden sekä prosessien arviointiin. Valssin avulla voidaan toteuttaa tiedonkeruu koko organisaation toiminnan tasosta. Organisaation johdossa voidaan tarkastella arviointiraportin lisäksi päiväkodin johtajien tallentamia yhteenvetoja sekä asiakaspalvelukyselyitä. Tiedon pohjalta tunnistetaan organisaatiota koskevat vahvuudet, kehittämiskohteet ja laaditaan toimenpide- ja seurantasuunnitelmat. Arvioinnin päätyttyä julkaistaan arviointitulokset ja niistä tiedotetaan koko organisaatiota, huoltajia, sidosryhmiä sekä päätöksentekijöitä.

<https://karvi.fi/varhaiskasvatus/valssi-valssi-varhaiskasvatuksen-laadunarviointijarjestelma/valssi-valssi-pahkinankuoressa>

5.3. Arviointiprosessi Valssia hyödyntäen

Arviointiprosessissa kuvataan arvioinnin toteutumista kansallisella, paikallisella ja pedagogisen toiminnan tasolla. Järjestäjän ja palveluntuottajan tehtävänä on ohjata arviointia toimipaikoissa sekä huolehtia tiedonkeruun monipuolisuudesta sekä koota yhteen eri lähteistä syntynyt aineisto ja julkaista tulokset. Toimipaikan johtaja ohjeistaa henkilöstöä arvioinnissa ja organisoii tiedonkeruun lapsiryhmissä ja tukee lapsiryhmien henkilöstöä pohdintakeskusteluissa.

Henkilöstö vastaa kyselyihin Valssissa ja käy lapsiryhmässä pohdintakeskustelun, jossa syntyy näkemys toiminnan vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Keskustelussa hyödynnetään Valssin kysymyksiä tai pohdintakysymyksiä. Henkilöstö tunnistaa toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet sekä muodostaa kirjallisen koonnin toimipaikan johtajalle. Henkilöstöpalavereissa peilataan henkilöstön tuottamia kohteja toiminnan vahvuuksista ja kehittämisen kohteista kuntakohtaiseen arviointiraporttiin. Valitaan kehittämisen painopisteet ja laaditaan toimipaikan kehittämis- ja seurantasuunnitelma. Lapsiryhmien henkilöstö pohtii, mitä nämä suunnitelmat tarkoittavat lapsiryhmässä ja laatii kehittämistoimenpiteet, joiden mukaisesti ryhdytään laadun kehittämiseen. Näiden suunnitelmien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan toimintavuoden aikana. (Hiekka J, Vesiluoma A, 31.8.2022.)

5.4. Opetushallitus: Reflektointityökalu inklusiivisuuden arviointiin

Työkalun avulla henkilöstö voi havainnoida ja arvioida omaa työympäristöä ja asettaa tavoitteita omalle kehittämistyölle. Itsearviointityökalu auttaa kehittämään toimintaa ja oppimisympäristöjä niin, että kaikkien

lasten osallisuus olisi mahdollista. Työkalussa voi hyödyntää kaikki arvioinnin osa-alueet tai valita osan sekä lisätä omia kysymyksiä.

1. Ilmapiiri
2. Sosiaalinen ympäristö
3. Lapsilähtöisyys
4. Fyysinen ympäristö
5. Välineet ja materiaalit
6. Vuorovaikutus
7. Oppimisympäristö
8. Perheiden osallisuus

Tutustutaan arviointityökalun osa-alueisiin ja valitaan osa-alueet, joihin halutaan keskittyä. Päätetään, miten kysymyksiä käsitellään. Pohditaan jokaista kysymystä erikseen ja kirjataan niihin liittyvät pohdinnat.

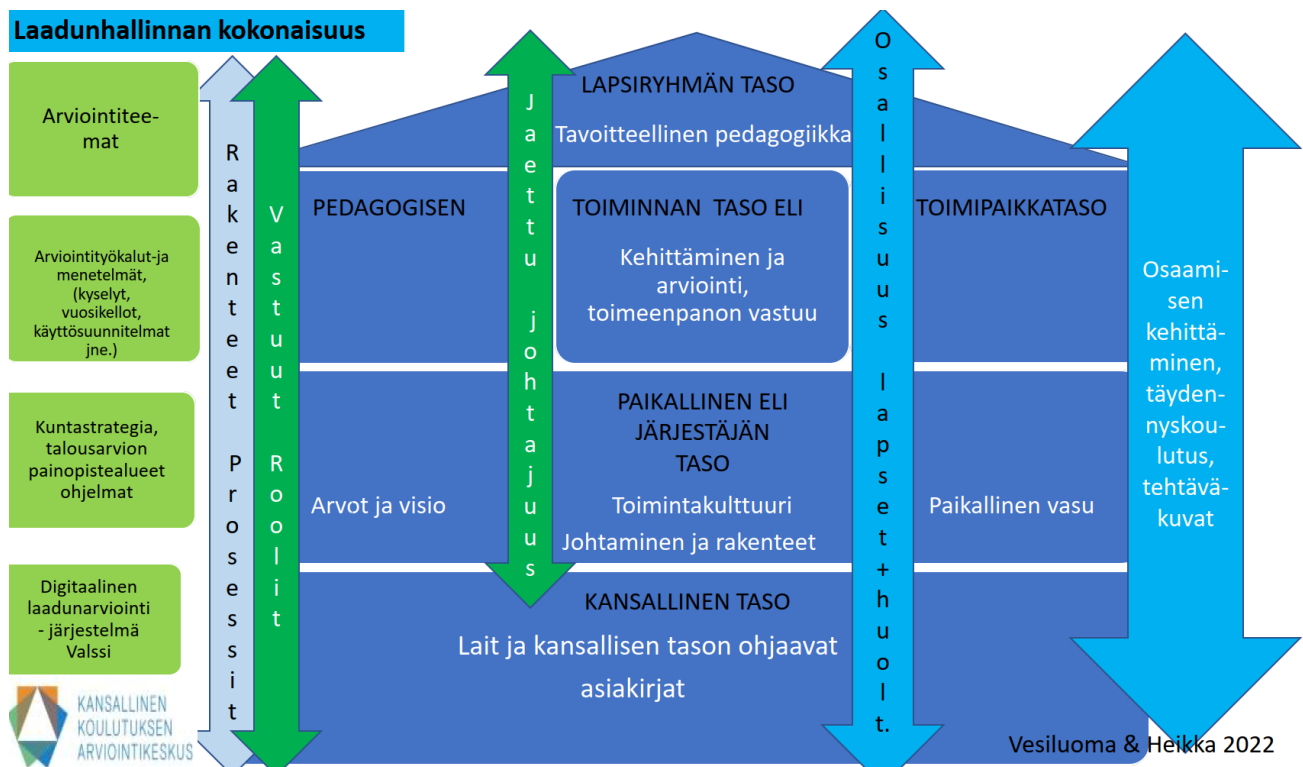
Kirjataan kommentteja ja esimerkkejä tilanteista tai toiminnoista, jotka havainnollistavat pohdintoja. Tunnistetaan muutokset, jotka ovat tarpeen lasten osallisuuden lisäämiseksi toimintaympäristössä.

Toteutetaan muutokset, seurataan ja arvioidaan.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/reflektointityokalu_inklusiivisuuden_arviointiin_2019.pdf

6. Arvioinnin ja laadunhallinnan periaatteita

6.1. Laadunhallinnan kokonaisuus

Talomalli kuvaa laadunhallinnan kokonaisuutta ja eri tasoja. Talon läpikulkevat "hissit, rännit" kuvaavat keskeisiä rakenteita ja prosesseja, laadun vastuuta ja rooleja, jaettua johtajuutta ja osallisuutta, jotka läpileikkaavat kaikki tasot. Vasemmassa reunassa on kuvattu varhaiskasvatuksen järjestäjän päätettävissä ja

käyttöön otettavissa olevat arviointiteemat, -menetelmät ja -työkalut sekä arviointiin liittyvät suunnitelmat ja strategiat. Malli auttaa varhaiskasvatuksen järjestäjää sekä toimijaa arvioimaan käytössä olevia rakenteita ja prosesseja sekä miten ne vastaavat varhaiskasvatuslain mukaisen arvioinnin vaatimuksia. Arvioidaan, miten ja missä arviointi tapahtuu sekä miten tieto kulkee eri tasojen välillä, aina lapsiryhmästä lähtien päätösten teon tueksi.

Toimivassa laatukulttuurissa henkilöstö on sitoutunut työhönsä ja toimii yhteisten arvojen, tavoitteiden ja toimintasuunnitelmien mukaisesti. Organisaatiossa on selkeät vastuut ja kehittämisprosessit. Henkilöstön osaamiseen, resursseihin ja hallintoon panostetaan. Organisaatiossa on myös toimivat välineet ja menetelmät laadun arviointiin sekä kehittämiseen.

Arviointi- ja kehittämissuunnitelmaan kirjataan kehittämisprosessiin eteneminen ja vaiheet sekä kehittämisen visiotavoite. Toimiva arviointijärjestelmä toteutuu organisaation ylätasolta henkilöstöön saakka. Järjestäjätasolla suunnitellaan ja ohjataan arvioinnin kohteita ja menetelmiä, huolehditaan tiedonkeruun monipuolisuudesta ja edellytysten toteutumisesta. Toimipaikkatasolla huolehditaan arviointiprosessin toteutumisesta ja yhteisistä keskusteluista. Lapsiryhmän tasolla huolehditaan itsearviointista ja pedagogisesta dokumentoinnista sekä reflektoinnista, joka toimii laadun kehittämisen perustana. (Hiekka J, Vesiluoma A 31.8.2022)

6.2. Pedagogisen toiminnan tason arviointi

Laadun kehittäminen tulee liittää osaksi pedagogiikkaa ja itsearviointiin tulee olla osa päivittäistä työtä lapsiryhmissä. Pedagogiikalla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten oppimisen ja kehityksen toteutumiseksi. Se todentuu henkilöstön ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa, varhaiskasvatusyhteisön toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä henkilöstön ammatillisissa työkäytännöissä. Pedagogisen tason arvioinnin kohteena on henkilöstön toiminta ja lapsen kohtaama varhaiskasvatuksen laatu, pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt. Lapsiryhmän toimintavuosisuunnitelma toimii suunnittelun, arvioinnin ja kehittämisen työvälineenä. Pedagogisen dokumentoinnin avulla nähdään, miten tavoitteet toteutuvat käytännössä. (Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, s.23-25)

Arviointi- ja kehittämissäpäivissä suunnitellaan ja kehitetään yksikön/ lapsiryhmien pedagogista toimintaa hyödyntäen edellisen toimintavuosisuunnitelman arviointia ja toteutumista. Toimintavuosisuunnitelmaan kirjataan vuosittain kehittämiskohteet lasten ja perheiden tarpeiden, arviointitiedon, toimintakertomuksien pohjalta sekä vasun ja kuntastrategian asettamat tavoitteet. Toimintavuosisuunnitelmien arviointi tapahtuu yksiköissä asetettujen kriteerien ja etukäteen mietittyjen arviointimenetelmien avulla, asetetut tavoitteet tarkistetaan ja tarkennetaan tarvittaessa. Kunnan yhteiset, yksikkö- ja ryhmäkohtaiset henkilöstö- ja työtyytyväisyyskyselyt voivat toimia myös arvioinnin lähtökohtina. Toteutettua varhaiskasvatusta ja toimintaa arvioivat myös huoltajat ja lapset. Arvioinnissa verrataan huoltajien ja henkilökunnan ajatuksia ja palautteita toiminnan onnistumisesta.

Tiimiarviointeja ja osaamiskartoituksia hyödynnetään pedagogisen toiminnan arvioinnissa. Arviointi- ja kehityskeskusteluja käydään yksilö- ja tiimitasolla. Tiimisopimukseen kirjataan ryhmän pedagogiikan ydinasiat, toiminnan kehittämisen keskeiset suuntaviivat, pedagogiikan arvioinnin työkalut ja tiimisopimuksia arvioidaan säännöllisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 s. 22, 38)

Arviointityökalujen avulla henkilöstö pystyy tulkitsemaan ja pohtimaan toimintaansa eri näkökulmista. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia menetelmiä. Lapsiryhmäkohtaisten toiminnan vahvuuksien ja kehittämistarpeiden pohjalta muodostetaan näkemys lapsiryhmän toiminnan laadusta, vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Lapsiryhmissä muodostetaan toiminnan kehittämisen painopistealueet, joiden mukaisesti toimintaa kehitetään. (Hiekka J, Vesiluoma A, 2022)

Esihenkilöiden säännölliset arviointi- ja havainnointikäynnit lapsiryhmissä tiimin toiminnasta ja oppimisympäristöstä ovat erityisen tärkeitä arvioinnin ja toiminnan kehittämisessä. Hyödynnetään myös varhaiskasvatuksen erityisopettajien, opiskelijoiden, sijaisten ym. havainnot ja huomiot tiimin toiminnasta ja oppimisympäristöstä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja esihenkilön säännöllinen vuoropuhelu lapsiryhmien toiminnasta, oppimisympäristöistä ja pedagogiikasta on tärkeää pedagogisen toiminnan kehittämisessä. Yleisen tuen toimintatapojen (Checklist Liite 4) avulla pystytään arvioimaan toimintaympäristöä ja toiminnan sisältöä lapsiryhmissä monipuolisesti. Henkilöstölle järjestetään pedagogisia keskustelutilaisuuksia, joissa jaetaan kokemuksia, keskustellaan tavoitteista ja niissä etenemisestä.

Vertaisarvioinnissa havainnoidaan ja arvioidaan toisen ryhmän tiloja ja kasvattajatiimin toimintaa. Vertaisoppiminen on vastavuoroinen oppimisprosessi, jossa tiimit jakavat tietoa, osaamista ja kokemuksia. Vertaisoppimisessa saa vertaispalautetta omasta toiminnasta sekä uusia oivalluksia ja ideoita oman toiminnan kehittämiseen. Vertailukehittäminen (Benchmarking) on oppimista hyvistä käytännöistä muilta tiimeiltä. Tavoitteena on saada tietoa ja kokemukseen perustuvaa näkemystä, jonka avulla voidaan kehittää omaa toimintaa. Käytetään tilanteissa, joissa halutaan kartoittaa parhaita käytäntöjä ja oppia muilta.
<https://karvi.fi/karvi/tukea-laadunhallintaan/arvioinnin-ja-laadunhallinnan-tuen-kasitteet/>

Auditoinnissa arvioidaan lapsiryhmän pedagogista toimintaa ja/tai laadunhallintaa. Auditoinneissa tarkastelun kohteena ovat menettelytavat, joilla yllä pidetään ja kehitetään toimintaa ja sen laatua. Havainnoinnin keskiössä ovat lapsiryhmän vuorovaikutus, osallisuus ja pedagogisen toiminnan toteutuminen. Auditoinneissa sovelletaan ennakkoon määriteltäviä kriteerejä. Auditointeja voidaan toteuttaa havainnoimalla toimintaa audiotipareittain. Auditointipari tekee havaintoja ja keskustelee niistä tiimin ja esihenkilön kanssa. Auditointikäynnillä havaitut vahvuudet ja kehittämiskohteet kirjataan ylös. Auditoinneista laaditaan raportti, johon kootaan keskeiset vahvuudet ja edelleen vahvistettavat asiat.
<https://karvi.fi/karvi/tukea-laadunhallintaan/arvioinnin-ja-laadunhallinnan-tuen-kasitteet/>

6.3. Huoltajien osallisuus arvioinnissa

Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on tärkeä osa toimintakulttuuria:

- Huoltajia kutsutaan tutustumaan varhaiskasvatuksen arkeen ja avataan pedagogista toimintaa, tavoitteita, työtapoja.
- Otetaan huoltajat aktiivisesti mukaan tukemaan lasten kasvua ja kehitystä. Huoltajille voi antaa vinkkejä, miten kotona voi tukea lasten kasvua ja kehitystä.
- Hyödynnetään huoltajien osaamista, tietoja ja taitoja varhaiskasvatuksen arjessa tai vierailaan huoltajien työpaikoilla.
- Huoltajien verkostoituminen ja toimiminen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa vahvistavat lapsiryhmän hyvinvointia.
- Yhteisellä toiminnalla rakennetaan välittävää ja kannustavaa ilmapiiriä, joka ehkäisee mm. yksinäisyyttä, ryhmän ulkopuolelle jäämistä ja kiusaamista.

<https://vanhempainliitto.fi/opettajalle/vanhempien-osallisuus-koulussa-paivakodissa/>

Miten huoltajia otetaan mukaan arviointiin?

- Laaditaan ”huoltajien osallisuuden kartta” huomioiden arviointi: Pohditaan, miten huoltajat ovat osallisia ja mitä yhteistyö on lapsen/lapsiryhmän/yksikön tasolla? Ovatko huoltajat mukana kehittämis- ja arviointityössä? Toimiiko vanhempainyhdistys tai vastaava? Miten osallisuus saadaan nivottua yksikön/lapsiryhmän toimintavuosisuunnitelmaan?
 - Huoltajia kannustetaan kertomaan näkemyksiään ja kommenttejaan varhaiskasvatussuunnitelmasta ja toiminnan toteuttamisesta arkisissa kohtaamisissa henkilöstön kanssa.
 - Huoltajia otetaan mukaan kuntavasun laadintaan tai päivitykseen.
 - Järjestetään vanhempainiltoja erilaisin painotuksin ja toiminnallisin menetelmin esimerkiksi huoltajat kiertävät rastilta toiselle ja antavat samalla palautetta helpolla/hauskalla tavalla.
 - Esitetään huoltajille kuukausittain vaihtuva kysymys, johon voi vastata nopeasti esimerkiksi mielipide helmiä pudottamalla tai janalle merkkäämällä.
 - Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa huoltajien näkemyksiä ja palautetta toiminnasta
 - Järjestetään yhteisiä, yksikkö- tai lapsiryhmäkohtaisia asiakas- arviointi- ja palautekyselyitä.
 - Tiedotetaan huoltajia arviointien tuloksista.
- (Korhonen M, Huoltajien osallisuus arvioinnissa, luento 25.05.2022 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus)

Perheiden ja huoltajien osallisuuden toteutumisen arviointi reflektointityökalun (kuvattu kohdassa 5.4.) avulla:

- Mistä tiedämme, että vanhemmat tuntevat olevansa tervetulleita?
- Kannustammeko heitä osallistumaan toimintaan?
- Miten edistämme luottamuksellisia suhteita perheiden kanssa?
- Tuntevatko lapsiryhmän vanhemmat toisensa?
- Miten informoimme vanhempia päivittäisistä toiminnoista?
- Miten vanhemmat ovat mukana päätöksenteossa koskien lastensa oppimista, kehitystä ja tuen tarpeita?
- Miten vanhemmat ovat mukana toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa?
- Mitä haluamme muuttaa? Millä aikataululla teemme muutokset?

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/reflektointityokalu_inklusiivisuuden_arviointiin_2019.pdf

6.4. Lasten osallisuus arvioinnissa

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa jokainen lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään ja yhteisön jäsenenä. Tärkeintä on ymmärtää, mitä osallisuudella tarkoitetaan ja pohtia henkilöstön toimintaa sekä ammatillista roolia lasten osallisuuden mahdollistajana varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa. (Lasten osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa, s.7)

Lapset voivat osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin ideoimalla toimintaa luontaisissa tilanteissa, tuomalla aloitteitaan ja mielenkiinnon kohteitaan ilmi. Lasten ajatukset ja ideat huomioidaan herkällä korvalla ja niiden perusteella muokataan toimintaa, rutiineja ja käytäntöjä.

- Henkilöstö havainnoi lapsia ja vuorovaikutussuhteita.
- Kuvat ja muu konkretia helpottavat lasta arvioinnissa. Lasten kanssa käydään yhdessä läpi kuvia ryhmän omista projekteista ja teemoista, lapset kertovat mitä on opittu ja mikä toiminnassa ollut kivaa. Hymynaamat ja tsemppipeukut ovat helppoja tapoja arviointiin.

- Isommat lapset osaavat sanoittaa ajatuksiaan ja mielipiteitään.
- Järjestetään lapsille kyselyitä, joissa henkilöstö täyttää kyselyn lapsen kanssa. Tilaa keskustelussa esiin nousseille kommentteille.
- Pienimpien lasten arviointi on aikuisen havainnointiin perustuvaa; miten lapsi viihtyy, onko luottavainen, tuleeko/osallistuuko mielellään.
- Hyödynnetään lasten kokouksia ja -raateja, äänestämisiä, haastatteluja ja erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Esimerkiksi pidetään lasten ja aikuisten vapaamuotoinen keskustelu, jossa keskustellaan siitä, mitä lapset haluaisivat tehdä tai jostakin tietystä tilanteesta. Tehdään muistio, joka on vanhempien luettavissa.
- Lasten toiveista voi tehdä myös huoneentaulun ja myöhemmin lasten kanssa keskustellaan, mitkä toiveet ovat toteutuneet ja mitkä jääneet toteutumatta ja miksi.
- Lasten digitaaliset kasvunkansiot: Lapsi arvioi toimintaa ja osallisuuttaan kuvien ja videoiden avulla. Henkilöstö kirjaa lapsen ajatukset kasvunkansioihin. Näin huoltajat pääsevät osallisiksi lasten arkeen sekä lapsen kokemukseen arjesta. Lapsen ajatusten avulla voidaan kehittää toimintaa yhdessä lasten kanssa. Aikuinen voi esittää jatkokysymyksiä esimerkiksi: miten lapsi olisi halunnut toimittavan, millainen aikuinen oli. (Lasten osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa, s.13-19)

6.5. Vuosikellot apuna arvioinnissa

Vuosikellojen avulla voidaan suunnitella ja aikatauluttaa vuoden tekemiset ja prosessit. Yhdestä kuvasta nähdään eri tehtävät ja prosessit sekä miten ne liittyvät toisiinsa.

Hyödyt:

- Ajanhallinta, aikataulut
- Tekemisten ja prosessien läpinäkyvyys
- Tekemisten ennakointi
- Systemaattinen & looginen tekeminen
- Päällekkäisten tekemisten ja työkuormien visualisointi

Hallinnon ja pedagogisen johtamisen vuosikellot

Toimivat esihenkilön työskentelyn apuvälineinä, jotka sisältävät hallinnon, arvioinnin ja pedagogisen johtamisen tehtävät ja aikataulut. Pedagogisen johtamisen vuosikello voidaan sisällyttää johtamisen vuosikelloon tai tehdä erilliseksi vuosikelloksi, jossa kuvataan esihenkilön pedagogisen johtamisen tehtävät ja aikataulutus.

Pedagoginen vuosikello

Sisältää kuukausittain tapahtuvat arviointiin ja pedagogiset toimet sekä dokumentoinnin menetelmät. Pedagoginen vuosikello voidaan laatia yksikkö tai ryhmäkohtaiseksi. Vuosikelloon kirjataan myös toiminnan arviointi- ja kehittämispäivät, jolloin suunnitellaan ja kehitetään tulevaa pedagogista toimintaa hyödyntäen edellisen toimintavuosisuunnitelman toteutumista ja arviointia.

Arvioinnin vuosikello

Laadun arviointi saadaan vuosikellon avulla jatkuvaksi ja luonnolliseksi osaksi arkipäivän kehittämistyötä. Järjestäjätasolla se vahvistaa kokonaisymmärrystä arvioinnista, auttaa yksiköitä arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Toimintayksikön tasolla se on johtamisen työkalu, joka tukee yksikön omaa arviointia, toimintasuunnitelman laadintaa ja henkilöstön osaamisen sekä kehittämisen johtamista.

Arvioinnin vuosikelloon kirjataan:

- sovitut keskeiset varhaiskasvatuksen arviointi- ja kehittämiskohteet eli painopistealueet ja kehittämisenpaikat
- käytettävät arviointimenetelmät, -välineet ja -rakenteet
- kuukausittain tapahtuvat arviointiin ja pedagogiikkaan liittyvät toimet
- aikataulut arvioinneille, toimintasuunnitelmille ja -kertomuksille
- lasten ja huoltajien osallisuus
- pedagoginen dokumentointi

7. Arvioinnin toteuttaminen Pieksämäen varhaiskasvatuksessa

7.1. Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma arvioinnin perustana

Pieksämäellä varhaiskasvatusta toteutetaan siten, että siinä toteutuu osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Toiminnan kehittämisessä huomioidaan lapsilta ja huoltajilta saatu palaute. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta. Luodaan myönteinen ilmapiiri, jossa jokaisen vahvuudet ja itsensä kehittäminen korostuvat. Huumoria ja iloa tuodaan jokapäiväiseen vuorovaikutukseen. Henkilöstö sitoutuu muuttamaan tarvittaessa vakiintuneita asenteitaan ja toimintatapojaan. (Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s.27)

Havainnointi, dokumentointi ja arviointi ovat toiminnan suunnittelun perusta:

- Varhaiskasvatushenkilöstö havainnoi lasten toimintaa, havainnot dokumentoidaan ja niitä arvioidaan tiimissä.
- Dokumentoimalla saadun tiedon avulla henkilöstö arvioi toimintaansa tai muokkaa sitä niiden mukaisesti.
- Pedagogisen dokumentointiprosessin tarkoituksena on lapsituntemuksen lisääminen sekä oppimisympäristöjen ja toimintatapojen kehittäminen.
- Dokumentointitavat valitaan ja niiden käytöstä sovitaan lapsiryhmäkohtaisesti.
- Dokumentointiin osallistuvat kaikki tiimin jäsenet työnkuviensa ja -tehtäviensä mukaisesti. (Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s.40)

Huoltajien ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö:

- Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä korostuvat luottamus, kunnioitus, kiireettömyys, kiinnostus ja sensitiivisyys.
- Huoltajien mielestä tärkeimpiä yhteistyömuotoja ovat kuulumisten vaihtaminen, yhteiset tapahtumat kuten retket, tapahtumat, juhlat ja vanhempainillat. Vanhempainiltoja ja muita tapahtumia perheille järjestetään yhteisen keskustelun mahdollistamiseksi, palautteiden saamiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi.
- Huoltajien palautteita voidaan kerätä myös palautelaatikoiden ja nopeiden kyselyiden avulla.
- Tutustumiseen uuteen varhaiskasvatuspaikkaan ja henkilöstöön varataan aikaa lapselle ja huoltajalle.
- Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka toteutumista seurataan ja arvioidaan huoltajien kanssa säännöllisesti. Vasukeskustelut antavat myös lisätietoa lapsiryhmien toiminnan arviointiin ja kehittämiseen.
- Lasten leikeistä ja kokemuksista keskustellaan päivittäin yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.

- Huoltajia kannustetaan yhteistyöhön, toiminnan ja toimintaympäristöjen suunnitteluun sekä toteutukseen yhdessä henkilöstön kanssa.
- Sähköisiä palveluja kehitetään huomioiden asiakaslähtöisyys ja asiakkaan tietosuoja.
- Joka toinen toimintavuosi tehdään varhaiskasvatuksen yhteinen asiakaskysely. Tulokset julkaistaan varhaiskasvatuksen verkkosivuilla ja yksiköissä. Joka toisena keväänä yksiköt tekevät omia yksikkökohtaisia kyselyitä. Tuloksia hyödynnetään yksiköiden ja tiimien toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. (Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s. 36-37, 76-79)

Lasten osallisuuden vahvistaminen ja kehittäminen:

- Lapsilta saatua palautetta hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa.
- Kerätään säännöllisesti palautetta toiminnasta ja mielenkiinnon kohteista palautelomakkeiden avulla, vasukeskusteluissa ja arjen toiminnoissa.
- Tiimeissä sovitaan käytössä olevat menetelmät esimerkiksi: havainnointi, haastattelut, videointi, valokuvaus.
- Arvioidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista, lasten osallisuutta, lasten vertaissuhteita. Arvioinnin tuloksia käytetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen arviointiin liittyvät käytänteet:

- Oppimisympäristön suunnittelussa ja arvioinnissa otetaan huomioon lasten mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet sekä huoltajien mielipiteet.
- Arviointia toteutetaan säännöllisesti lapsiryhmän ja huoltajien kanssa koko toimintakauden ajan.
- Suunnittelua/arviointia tehdään toimintavuosisuunnitelmaa laadittaessa ja tiimipalavereissa. (Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s.34)

Tiimien ja yksiköiden toiminnan kehittäminen:

- Varhaiskasvatussuunnitelman toteumista ja vasuprosessin toimivuutta arvioidaan esihenkilön johdolla pedagogisissa palavereissa säännöllisesti toimintavuoden aikana.
- Tiimipalavereita pidetään tiimien vastaavien johdolla säännöllisesti toimintavuoden aikana. Tiimeissä kehitetään ja arvioidaan tiimien toimintaa. Tiimimuistiot toimitetaan esihenkilölle. Esihenkilö osallistuu sovituin määräajoin tiimipalaveriin.
- Arviointi- ja suunnittelupäivät: Henkilöstö seuraa, arvioi ja kehittää toimintavuosisuunnitelmaa ja sen toteutumista säännöllisesti, jolloin myös huoltajien ja lasten palautteet ja arvionnit ovat käytettävissä. Arvioidaan pedagogista toimintaa, johtamista ja organisaation toimintakulttuuria. Laaditaan toimintavuosisuunnitelma seuraavalle toimintavuodelle. Arvioidaan lapsen osallisuuden toteutuminen ja lasten vasujen näkyminen arjen toiminnassa.

Henkilöstön ammattitaidon ja hyvinvoinnin kehittäminen:

- Henkilöstön itsearviointi toimii kehittämisen perustana.
- Ammattitaidon ylläpitämiseksi koulutussuunnitelmat laaditaan henkilöstön ja tiimien koulutustarpeiden pohjalta, päivitetään ammattitaitoa säännöllisesti.
- Säännölliset kehityskeskustelut esimiehen kanssa käydään säännöllisesti toimintavuoden aikana.
- Hyödynnetään henkilöstön itsearvioita yhteistyön, toimintaympäristön ja toimintamallien toimivuudesta sekä pedagogiikasta ja sen sisällöstä.
- Palautteiden ja arviointien pohjalta laaditaan ja toteutetaan tarvittavat kehittämistoimenpiteet.
- Arvioidaan henkilöstön keskinäistä vuorovaikutusta sekä vuorovaikutusta henkilöstön, lasten ja huoltajien välillä. (Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s. 76-79)

7.2. Arvioinnin kehittäminen ja rakenteet

Varhaiskasvatuksessa arviointi- ja kehittämistyöstä vastaa varhaiskasvatuksen laadunhallinnan tiimi eli Pieksämäellä varhaiskasvatuksen johtoryhmä. Varhaiskasvatuksen laatua arvioidaan yhteisten valittujen palveluiden järjestämisen sekä pedagogisen toiminnan painopisteiden kautta, jotka johtoryhmä valitsee vuosittain seuraavalle toimintavuodelle. Yhteiset painopisteet toimivat kehittämisen tavoitetilana. Painopisteiden toteutumista arvioidaan indikaattoreiden sekä tavoitteiden toteuttamista kuvaavien kriteerein sekä arviointimenetelmin. Yksiköissä voidaan valita omia kehittämisen ja arvioinnin kohteita. Kehittämisen kohteita voidaan saada esille esimerkiksi auditointikäynneillä tai vertaisarvioinneilla. Voidaan arvioida myös varhaiskasvatuksen ohjauksen, neuvonnan ja valvonnan toteutumista.

Arviointiprosessi:

- Pieksämäen varhaiskasvatuksen arvot ovat arvioinnin perustana.
- Luodaan laadunhallinnan ja arvioinnin rakenteet: mitä, milloin ja miten arvioidaan.
- Suunnitellaan aikataulut koko kaupungin yhteisille arvioinneille.
- Valitaan tavoitteet, indikaattorit, kriteerit, arviointimenetelmät paikalliselle ja pedagogisen toiminnan tasolle.
- Yksikön esihenkilö suunnittelee ja toteuttaa yksikkö- ja ryhmäkohtaiset arvioinnit yhdessä henkilöstönsä kanssa hyödyntäen varhaiskasvatuksen yhteisiä arviointeja ja tuloksia
- Arviointi voi lähteä myös tarpeesta, joka ilmenee lapsiryhmässä tai palautteista.
- Varmistetaan lasten ja huoltajien osallisuus.
- Sovitaan julkaisutavat.

Johtoryhmän tehtävät:

- Valvoo ja arvioi kehittämisen, painopisteiden sekä arvioinnin kokonaisuuden toteutumista.
- laatii arviointisuunnitelman, jossa määritellään ja suunnitellaan eri tasojen arviointityö ja sen toteutuminen.
- Tutustuu Valssiin ja määrittelee käytettävät lomakkeet/arviointityökalut huomioiden kentän tarpeet ja kehittämisen paikat sekä valitsee Valssin pääkäyttäjän.
- Vastaa laadunhallinnan suunnitelmallisuuden toteutumisesta esim. arvioinnin, hallinnon ja pedagogisen johtamisen vuosikellojen avulla.
- Vastaa laatukselyiden suunnittelusta ja toteuttamisesta.
- Tiedottaa henkilöstöä arvioinneista ja varmistaa, että henkilöstö tuntee laadunhallinnan menettelyt ja toimii niiden mukaisesti.
- Edistää osallisuutta tukevan toimintakulttuurin kehittymistä organisaatiossa.
- Ottaa huomioon arvioinnin tulokset koulutussuunnittelussa.
- Määrittelee käytännöt hyvien toimintamallien jakamiseen toisille: yhteinen Teams-alusta, pedapalaverit, benchmarkkaus, auditointi, ym.
- Määrittää yksityisten palveluntuottajien osuuden laadunhallinnassa (yksityisen palvelusetelikäsikirja).

7.3. Toimintavuosisuunnitelma (Liite 1)

Lapsiryhmissä laadittavaan toimintavuosisuunnitelmiin kirjataan varhaiskasvatuksen yhteiset, yksikkökohtaiset sekä ryhmäkohtaiset toimintavuoden painopistealueet. Kirjataan, miten ne toteutuvat

arjessa sekä arviointi. Suunnitelmassa arvioidaan päivittäisiä arjen toimintoja, vuorovaikutusta. Huoltajien ja lasten osallisuus huomioidaan myös toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Pedagogisessa toiminnassa huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaiset oppimisen osa-alueet ja dokumentointi. Arvioinnissa hyödynnetään Karvin laatimia prosessin laatua kuvaavia indikaattoreita.

Toimintavuosisuunnitelmaan kirjataan myös lapsiryhmän ryhmävasu, jossa huomioidaan tavoitteet ja toimenpiteet lasten osallisuuden, kehityksen ja kasvun tukemiseksi sekä pedagogiset ratkaisut toiminnalle, kasvattajille ja oppimisympäristöille. Lasten kiinnostuksen kohteet hyödynnetään myös toiminnan suunnittelussa. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä tiimi sopimus voidaan yhdistää toimintavuosisuunnitelmaan.

7.4. Arviointisuunnitelma (Liite 2)

Arviointisuunnitelma on väline varhaiskasvatuksen strategisten ja tulokortin tavoitteiden asettamiseen sekä yleiseen kehittämiseen. Se lisää arviointitiedon läpivirtausta organisaatiossa. Arviointi johtaa kehittämistoimenpiteisiin ja uudelleen arviointiin: mitä arvioidaan, sitä dokumentoidaan ja kehitetään.

Arviointisuunnitelmaan kirjataan:

- varhaiskasvatuksen arvot ja visio
- keskeiset varhaiskasvatuksen arviointi- ja kehittämiskohteet
- palveluiden järjestämisen painopisteet ja pedagogisen toiminnan painopistealueet
- käytettävät arviointimenetelmät ja -välineet
- laadunhallinnan ja arvioinnin rakenteet: milloin ja miten arviointia tehdään: Yhteiset, yksikkö- ja ryhmäkohtaiset arvioinnit
- laadunhallintaan liittyvät vastuut ja tehtävät
- arvioinnin moniäänisyys (johto, henkilöstö, huoltajat, lapset) miten varmistetaan lasten ja huoltajien osallisuus
- tiedottaminen arviointien tuloksista, vahvuuksista ja kehittämistarpeista sekä raportoinnista huoltajille, henkilöstölle ja opetuslautakuntalle, julkaisutavat
- yksityisen varhaiskasvatuksen arviointi

7.5. Arviointiraportti

Arviointiraportin tarkoitus on vahvistaa ja systematisoida tiedolla johtamista sekä lisätä arviointitiedon läpivirtausta organisaatiossa. Arviointiraportti sisältää toteutuneet arvioinnit sekä koosteet lapsien, huoltajien ja yhteistyötahojen palautteista. Raporttiin kirjataan myös painopistealueiden toteutuminen. Näitä tietoja hyödynnetään osavuosikatsauksissa ja tilinpäätöksessä sekä tiedotetaan opetuslautakuntaa.

Toimintayksikön tasolla se on johtajan johtamisen työkalu, joka vahvistaa kokonaisymmärrystä kaupunkitasoisesta tilanteesta sekä tukee esimerkiksi yksikö toimintasuunnitelman laadinnassa ja kehittämisen johtamisessa. Raporttia voidaan hyödyntää myös uuden työntekijän perehdytyksessä.

Varhaiskasvatuksen johdon tasolla se on varhaiskasvatusjohtajan ja johtoryhmän työkalu. Se toimii välineenä varhaiskasvatuksen strategisten tavoitteiden sekä tulokortin tavoitteiden asettamiseen. Arviointiraportti tuo perusteltua tietoa lautakuntatyöskentelyyn päätösten teon tueksi. Arviointiraporttia voidaan käyttää myös hankevalmistelun ja muun kehittämistyön tukena.

8. Lähteet

Hiekka J, Vesiluoma A, 31.8.2022. Laadunhallintaa ja arviointia tukevat rakenteet 31.8.2022, Karvi Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, https://www.youtube.com/watch?v=Q_kdjl5uDal&t=32s

Hiekka J, Vesiluoma A, 2022. Luento: Arviointi osana laadunhallintaa, Karvi

<https://karvi.fi/karvi/tukea-laadunhallintaan/arvioinnin-ja-laadunhallinnan-tuen-kasitteet/>

Kiviranta, H. 2021. Varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen hyvät käytännöt. Malli arviointitiedon hyödyntämiseksi varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Sosionomi YAMK-opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu. Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen.

<https://blogit.lab.fi/labfocus/arviointitieto-kehittamaan-varhaiskasvatuksen-laatua>

Korhonen M, Huoltajien osallisuus arvioinnissa, luento 25.05.2022 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (Karvi-laki)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131295>

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131295?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20Kansallisesta%20koulutuksen%20arviointikeskuksesta>

Lasten osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa TIIVISTELMÄT 11:2022, Kansallinen arvioinnin koulutuskeskus https://karvi.fi/wp-content/uploads/2022/10/KARVI_T1122.pdf

Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma <https://www.pieksamaki.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/paivahoito-ja-esiopetus/varhaiskasvatussuunnitelma/>

Päivi Pihlaja 2021. Inkluisio –mahdottomia ajatuksia ja mahdollisuuksien tarkastelua, Tutkittua varhaiskasvatuksesta –blogi.<https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2021/11/05/inkluisio-mahdottomia-ajatuksia-ja-mahdollisuuksien-tarkastelua/>

Reflektointityökalu inklusiivisuuden arviointiin 2019

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/reflektointityokalu_inklusiivisuuden_arviointiin_2019.pdf

Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja suositukset: Vlasov, Salminen, Repo, Karila, Kinnunen, Mattila, Nukarinen, Parrila, Sulonen, Karvi, Julkaisut 24:2018

<https://karvi.fi/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Liite 1 Pedagoginen toimintavuosisuunnitelma

VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGINEN TOIMINTAVUOSISUUNNITELMA 2023

Toimintavuosi

Yksikkö:

Ryhmä:

Tiimin jäsenet:

TOIMINTAVUODEN PAINOPISTEALUEET

Varhaiskasvatuksen yhteiset:

Yksikkökohtaiset:

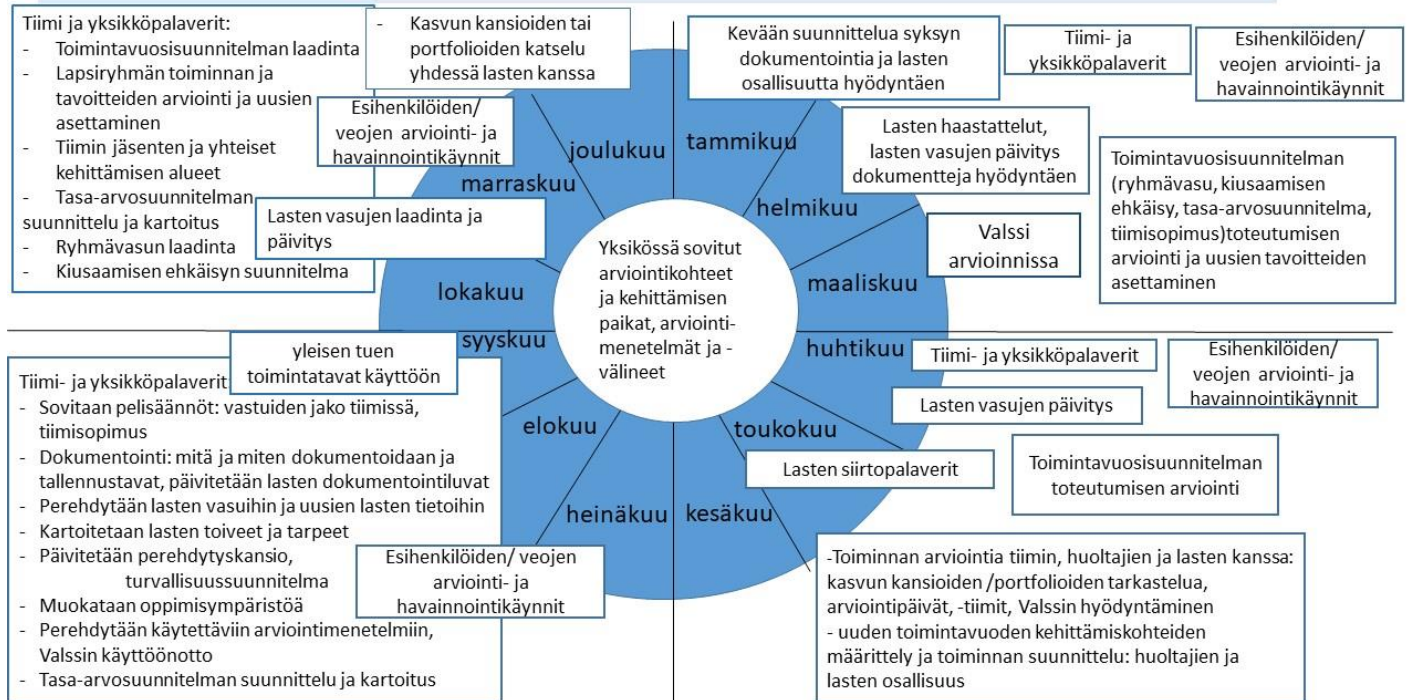
Ryhmäkohtaiset:

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM (Huomioon vasun sisältö, lasten vasuihin kirjatut asiat sekä huoltajien ja lasten näkemykset)

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM

RYHMÄTASON PEDAGOGINEN ARVIOINNIN VUOSIKELLO

Ryhmätason pedagoginen/ arvioinnin vuosikello

VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

VARHAISKASVATUKSEN TULO- JA LÄHTÖTILANTEET

- Miten lapsi ja perhe vastaanotetaan aamulla, miten hyvästellään iltapäivällä?
- Mitä huomioitavaa on työnjaossa?
- Mitkä ovat tiedon vaihdon periaatteet?

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM

PERUSHOITOTILANTEET

- Ruokailu
- Päivälepo
- Pukeminen ja riisuminen
- Siisteyskasvatus (wc-käynnit, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot)
- Siirtymätilanteet

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

- Kuvataan kasvatukselliset ja opetukselliset toimintatavat vasun tavoitteiden toteutumiseksi. Kuvataan siirtymät toimintojen yhteydessä.

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattorit 11 ja 14, Laadun rakennetekijöiden laatua kuvaava indikaattori 11)

VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN

- Miten kohtaamme lapsen?
- Miten tuemme lasta vuorovaikutustilanteissa?
- Miten edistämme lapsen hyvinvointia ja turvallisuudentunnetta?
- Miten lapsi tulee ryhmässämme nähdyksi ja kuulluksi?
- Miten varmistamme välittävän, lämpimän ja oppimaan innostavan ilmapiirin syntymisen ryhmäämme?
- Millaisissa tilanteissa tarvitaan erityisesti myönteistä ja myötätuntoista vuorovaikutusta?

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

- Mietitään toimintatapoja tilanteisiin, joissa lapsi jää tahtomattaan yhteisen leikin ulkopuolelle.
- Jokaisella lapsella on kaveri ryhmässä.

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaavat indikaattorit 1,2, 17, 18, 19, 20)

- Lapsen kiireetön kohtaaminen onnistuu päivän eri tilanteissa.
- Lasten on turvallista ilmaista erilaisia tunteita ryhmässä.
- Lasten leikin ohjaus ryhmässä toteutuu lasten keskinäistä vuorovaikutusta tukevalla ja ryhmävasussa suunnitellulla tavalla.

LASTEN OSALLISUUS

- Miten vahvistamme osallisuuden kulttuuria ja varmistamme lasten mahdollisuuden osallistua toiminnan suunnitteluun ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin?
- Miten selvitämme ja huomioimme lasten mielenkiinnon kohteet?

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

Kuvataan lasten osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM

- Lasten aloitteet ja heidän tuottama tieto vaikuttavat toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. (Prosessin laatua kuvaavat Indikaattorit 3, 7 ja 13)
- Jokaisen lapsen osallisuus ja toimijuus toteutuvat. (Prosessin laatua kuvaavat indikaattorit 18, 20)

HUOLTAJIEN OSALLISUUS, YHTEISTOIMINTA JA TAPAHTUMAT

- lapsiryhmien ja tiimien välinen yhteistoiminta
- alueellinen, moniammatillinen yhteistoiminta, yhteiset tapahtumat
- vanhempainillat, juhlat, retket, tapahtumat

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

- Huoltajia tiedotetaan säännöllisesti toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta.
- Ryhmässä on rakenteita tai toimintatapoja, jotka mahdollistavat huoltajien osallisuuden ryhmän toiminnan suunnittelussa, toiminnassa ja arvioinnissa.

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 26)

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI

- Kuka, miten ja kuinka usein havainnoidaan?
- Miten dokumentoidaan lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja toimintaa?
- Miten dokumentteja hyödynnetään toiminnan- ja toimintaympäristön suunnittelussa ja arvioinnissa?
- Pedagoginen dokumentointi työskentelytapana yhdessä lasten kanssa?

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

- Varhaiskasvatuksen toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista tehdään lapsille ja huoltajille näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin sekä viestinnän keinoin.
- Havainnointi
- Haastattelu, lapsen kerronta
- Kuvaaminen
- Kirjaaminen
- Itsearviointi

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM

- miten dokumentteja hyödynnetään, jatkotyöskentely?

OPPISEN ALUEET

KIELTEN RIKAS MAAILMA

- Miten tuemme lasten kielellisten taitojen kehittymistä sekä vahvistamme lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista että kirjoittamista kohtaan?
- Monilukutaito
- Tunteiden ilmaisu, omien tunteiden tunnistaminen ja sanoittaminen
- Arjen toiminnan sanoittaminen ja kuvittaminen, lasten omat tarinat, saduttaminen, kirjallisuus, lorut jne.
- Miten tuetaan ja huomioidaan arjen eri toiminnoissa?

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattorit 4, 5)

ILMAISUN MONET MUODOT

- Miten mahdollistamme, rohkaisemme ja kehitämme lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun alueella?
- Miten mahdollistamme lasten osallisuuden luovien prosessien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa?
- Miten hyödynnämme oppimisympäristöjä monipuolisesti? (välineiden ja materiaalien omaehtoinen käyttö)

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 9)

Tarkastellaan vasun tavoitteita suhteessa toteutuneeseen toimintaan esim. pedagogista dokumentointia ja lasten palautetta hyödyntäen.

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

- Miten vahvistamme lasten valmiuksia ymmärtää elinympäristöään ja sen moninaisuutta (historia, nykypäivä, tulevaisuus)?
- Historiallinen, yhteiskunnallinen, eettinen ja katsomuksellinen näkökulma
- Mediakasvatus

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 9)

Tarkastellaan vasun tavoitteita suhteessa toteutuneeseen toimintaan esim. pedagogista dokumentointia ja lasten palautetta hyödyntäen.

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

- Miten tuemme lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matemaattiseen ajatteluun?
- Miten mahdollistamme ja tuemme ympäröivän luonnon havainnointia ja tutkimista sekä siihen liittyvien käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä?
- Miten mahdollistamme tutustumisen erilaisiin teknologisiin ratkaisuihin ja välineisiin?
- Ympäristön suunnittelu: materiaalit ja välineet sisällä ja ulkona, lähiympäristön hyödyntäminen
- Lasten kysymysten ja pohdintojen arvostaminen, kuunteleminen, dokumentointi ja hyödyntäminen laajempiin oppimiseen liittyvien projektien suunnittelussa ja toteuttamisessa

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 9)

Tarkastellaan vasun tavoitteita suhteessa toteutuneeseen toimintaan esim. pedagogista dokumentointia ja lasten palautetta hyödyntäen.

KASVAN LIIKUN JA KEHITYN

- Kestävä kehitys, liikkuminen, ruokatottumukset, kohtuullinen kuluttaminen, kokonaisvaltainen hyvinvointi ja terveys, turvallisuuskysymykset
- Liikkumiseen motivoivan ympäristön suunnittelu: sisä- ja ulkotilat, liikkumisen välineet ym.
- Liikkumista edistävät säännöt ja periaatteet
- Mahdollisuus ohjattuun liikuntaan (missä, kuinka usein, kuka ohjaa, lasten osallisuus suunnittelussa ym.)
- Mahdollisuus monipuoliseen omaehtoiseen liikkumiseen

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 9)

Tarkastellaan vasun tavoitteita suhteessa toteutuneeseen toimintaan esim. pedagogista dokumentointia ja lasten palautetta hyödyntäen.

RYHMÄVASU: pedagoginen toiminta, tukitoimet ja oppimisympäristö

- Laaditaan varhaiskasvatussuunnitelman, yksikön suunnitelman ja lasten vasujen pohjalta.
- Päiväkodeissa varhaiskasvatuksen opettaja ja ryhmäperhepäivähoidossa vastaava lastenhoitaja vastaa ryhmävasun laatimisesta yhdessä tiimin kanssa syys- lokakuun aikana.
- Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja vastaa ryhmävasun laatimisesta ja tekee yhteistyötä tiimin kanssa
- Esihenkilö ja veo tutustuvat ryhmävasuun ja nostavat asioita tai kysymyksiä tiimin yhteiseen keskusteluun.
- Varmistetaan laadukkaan tuen toteutuminen.
- Kuvataan pedagogisesti tärkeitä arvioitavia kohteita:
 - Millaisia yksilöllisiä tarpeita ryhmän lapsilla on?
 - Millaisia asioita lapsiryhmän ominaisuudet ja yksilölliset tarpeet vaativat toiminnalta tai toimintaympäristöltä?
 - Toimiiko pienryhmäpedagogiikka käytännössä?

LAPSI/LAPSET/KOKO RYHMÄ	TAVOITTEET PEDAGOGISELLE TOIMINNALLE	PEDAGOGISET RATKAISUT TUKITOIMET

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

- yhteiset mielenkiinnon kohteet
- toiminnan painopistealueet ja tavoitteet

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM

- Toteutumista arvioidaan keskustellen ja sisältöjä päivitetään säännöllisesti havainnoinnin, arvioinnin ja palautteen perusteella tiimipalaverissa.
- Esihenkilön (ja veon) kanssa arvioidaan toimintaa myös lasten tuen toteutumisen näkökulmasta.
- Hyödynnetään pedagogista dokumentointia.
- Kirjataan arvioinnista johdetut toimenpiteet.
- Pienryhmäpedagogiikka toteutuu ryhmävasussa sovitusti lasten yksilölliset tuen tarpeet huomioiden. (Prosessin laatua kuvaavat indikaattori 20)
- Lapsille suunnitellut tukitoimet toteutuvat ryhmän toiminnassa. (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 12)
- Tuetaan lasten erilaisia tapoja kommunikoida. (Prosessin laatua kuvaavat indikaattorit 5, 21)
- Lapsilla on liikkumista, tutkimista, leikkimistä ja taiteilua mahdollistavia materiaaleja saatavilla. (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 13)
- Oppimisympäristö tukee monipuolisesti lasten kielellistä kehitystä. (Prosessin laatua kuvaava Indikaattori 21)
- Oppimisympäristöä kehitetään ja arvioidaan yhdessä lasten kanssa. (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 13)
- Työtavoissa ja niiden valinnassa näkyvät lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 8)
- Ohjataan ryhmän lapsia arvostamaan ja kunnioittamaan moninaisuutta. (Prosessin laatua kuvaavat indikaattorit 19, 21).
- Hyödynnetään varhaiskasvatuussuunnitelmaa ja muita ohjaavia asiakirjoja toiminnan suunnittelussa. (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 6)
- Tarkastellaan vasun tavoitteita suhteessa toteutuneeseen toimintaan pedagogista dokumentointia ja lasten palautetta hyödyntäen. (Prosessin laatua kuvaava indikaattori 9)

KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISYN SUUNNITELMA

- Kirjataan konkreettiset toimenpiteet, joilla tuetaan lasten sosiaalisia taitoja, itsesäätely- ja kehotunnetaitoja.
- Laaditaan lokakuun loppuun mennessä.
- Tutustutaan Pieksämäen varhaiskasvatuksen kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaan.
- Henkilöstön tulee tukea lasten vertaissuhteiden syntymistä sekä vaalia ystävyyssuhteita.
- Puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Keinoja kiusaamisen ehkäisyyn:

- Varhaiskasvatuksen lapsiryhmän yhteiset toimintatavat, säännöt ja arvopohja
- Lasten vertaissuhteiden tukeminen
- Läsnä oleva työntekijä, joka tunnistaa lasten aloitteet ja osaa vastata niihin
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen
- Yhteistyö ja avoin keskustelu huoltajien kanssa
- Keskustelua lasten kanssa siitä, mitä kiusaaminen on
- Havainnointi ja ennaltaehkäisy

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA /PVM

- Millä keinoilla ja menetelmillä lapsiryhmässä tuetaan yhteisöllisen ja turvallisen ilmapiirin kehittymistä
- Millä keinoilla kiusaamiseen puututaan esim. menetelmät ja toimintakulttuuri?

- Miten kehitetään toimintakulttuuria, jolla tuetaan lasten hyvinvointia
- Miten luodaan sellainen ryhmä, jossa on hyvä ja helppo olla?
- Miten tuetaan ryhmään liittymistä?
- Mitä sensitiivinen aikuinen ja sensitiivinen kohtaaminen tarkoittavat?

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PVM

- Toimenpiteiden toteutuminen ja seuranta: Miten, koska ja millä välineillä arvioidaan?

TASA-ARVOSUUNNITELMA

Suunnitelmaan kirjataan:

- 1) Suunnittelu- ja kartoitusvaiheet syyskauden aikana, selvitys varhaiskasvatuksen toimipaikan tasa-arvotilanteesta, kehitettävät asiat: Sovitaan toimenpiteiden toteuttamisen aikataulu ja vastuuhenkilöt. Tutkitaan tasa-arvotilannetta keskustelemalla, havainnoimalla, videoinnilla tai muilla sovitulla menetelmällä
- 2) Kehittämisvaihe kevään aikana kartoitusvaiheen tulokset puretaan yhdessä: Tarkistetaan tavoitteet tai asetetaan uudet/tarkemmat tavoitteet. Sovitaan kehittämiskohteet ja konkreettiset toimenpiteet sekä aikataulut ja vastuuhenkilöt.
- 3) Arvioidaan kevätkauden aikana kartoitus- ja kehittämistoimia, sovitaan uudet tavoitteet ja aikataulut. Arvio aikaisemman tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. Kiinnitetään erityistä huomiota vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, käytettäviin materiaaleihin ja huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Suunnitelman sisältö nousee lapsiryhmän/ yksikön omista kehittämistarpeista tehtyjen havaintojen pohjalta.

- Käydään säännöllisiä keskusteluja kehitettävistä teemoista.

- Hyödynnetään teemapäiviä/ -viikkoja: Tasa-arvon päivä 19.3., Lasten oikeuksien päivä 20.11.

Milloin kartoitusta on tehty ja mitä on havaittu				
Kehitettävä teema	Tavoite	Kehittämistoimenpiteet	Kehittämisaikataulu, vastuuhenkilö	Arviointi

TIIMISOPIMUS

- Perustehtävä, tavoitteet, yhteiset pelisäännöt, näkemykset ja sopimukset
- Tiimivastaavan ja jäsenten tehtävät ja vastuut
- Tiedonkulku: Tiimipalaveripäivät, ajat, tiimimuistiot
- Ristiriitojen käsittely ja ratkaisutavat, palautteen antaminen/vastaanottaminen (Miten puututaan, jos joku toimii vastoin sovittuja asioita)
- Tiimisopimus päivitetään toimintavuoden alussa (syksyllä) ja arviointi toimintavuoden lopussa (kevällä)
- Mikäli sovitut asiat eivät toteudu, voi kuka tahansa tiimin jäsenistä ottaa milloin tahansa tiimisopimuksen tarkastelun puheeksi.
- Allekirjoitukset

NÄIN TOTEUTAMME ARJESSA/PVM

ARVIOINTI JA PÄIVITTÄMINEN/PV

Liite 2. Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelma

Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelma

Suunnitelma ajalle:		Päiväys:	
Varhaiskasvatuksen arvot ja visio:			
Pieksämäen varhaiskasvatuksen vahvuudet:			
Kehittämiskohteet:			
Mitä tehdään:	Kuka/ketkä vastaa/osallistuu	Dokumentointi/ menetelmä	Milloin
Kuntatason arviointi: Arviointikriteerien, indikaattorien, mittareiden ja kehittämiskohteiden valinta	arviointiryhmä vastaa henkilöstö osallistuu	Valssi: toimijakohtainen arviointiraportti, yksiköiden valssikoonnit	1-2 kertaa/vuosi toukokuun loppuun mennessä
		varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma	kesäkuun loppuun mennessä
Asiakaskyselyt huoltajille	huoltajat osallistuvat	asiakaskyselyt	joka toinen vuosi
Yksikötason arviointi: Arviointitietoa kerätään valituilla mittareilla ja menetelmillä. Varhaiskasvatustoiminnan tavoitteellinen arviointi toteutuu itsearviointina. Asetetut tavoitteet tarkistetaan ja tarkennetaan tarvittaessa. Arvioidaan yksikön toimintavuosisuunnitelman toteutumista.	esihenkilöt vastaavat veo/ henkilöstö osallistuvat huoltajat ja lapset osallistuvat	Valssi: itsearviointikyselyt, toimijakohtaisen arviointiraportin hyödyntäminen yksikötason arvioinnissa tiimisopimukset toimintasuunnitelmat ja -kertomukset osaamiskartoitukset ja kehityskeskustelut, työhyvinvointikyselyt Riskien arviointi ja päivitys (Wpro) esihenkilön ja veon havainnot asiakastyytyväisyyskyselyt huoltajille ja lapsille	1-2krt/vuosi joulukuu, toukokuu sovitusti toimintavuoden aikana toiminnan arviointi- ja kehittämispäivät: suunnitellaan ja kehitetään yksikön pedagogista toimintaa hyödyntäen edellisen toimintakauden arviointia. joka toinen vuosi/ tarvittaessa vuosittain

Ryhmätason arviointi: Tiimin toiminnan arviointi, henkilöstön työsuoritusten arviointi Toimintavuosisuunnitelman arviointi: henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö, oppimisympäristöt, toimintakulttuuri Pedagogisen toiminnan arviointi	varhaiskasvatuksen opettaja/ perhepäivähoidon esihenkilö/ päiväkodin johtaja vastaavat veo osallistuu koko tiimi osallistuu ja vastaa arvioinnista ja kerää arviointitietoa huoltajat ja lapset osallistuvat	toimintavuosisuunnitelma/ ryhmävasu Valssin kriteerit ja indikaattorit, arviointitulokset havainnointilomakkeet palautelomakkeet, lasten portfoliot, vasut auditointi, vertaisarviointi benchmarking, checklist henkilöstön toiminnan arviointilomakkeet kehityskeskustelut osaamiskartoitukset kyselyt huoltajille ja lapsille	jatkuva arviointi pitkin toimintavuotta arviointi- ja kehittämispäivät, pedakeskustelut, tiimipalaverit
Yksilötason arviointi: Arviointitieto kerätään valituilla mittareilla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arviointi, jossa toiminnan järjestelyt ja pedagogiikan toteutuminen sekä kasvattajien toiminta arvioinnin kohteena	varhaiskasvatuksen opettaja /perhepäivähoidon esimies vastaa. lapsi, huoltajat ja koko tiimi osallistuvat	lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, portfolio havainnointilomakkeet palaute- ja arviointilomakkeet ja menetelmät lapsille ja huoltajille	jatkuva arviointi, vasukeskustelut, vähintään 1krt/vuosi
Arviointitiedon käsittely:	Kuntatasolla arviointiryhmä vastaa yksikkö- ja lapsiryhmätasolla esihenkilöt vastaavat	Valssin arviointiraportit toimintavuosisuunnitelmat lasten vasut asiakaskyselyt	toimintavuoden aikana viimeistään toukokuussa
Arviointiraportin kokoaminen: Toteutuneet arvoinnit sekä lapsien, huoltajien ja yhteistyötahojen palautteet	arviointiryhmä ja Valssin pääkäyttäjät vastaavat	Valssin arviointiraportit, toimintavuosisuunnitelmat ja- kertomukset, asiakaskyselyjen tulokset, muu saatavilla oleva arviointitieto	31. toukokuuta mennessä, vuosittain
Arviointiraportin julkaisu: Arviointiraportti ja toteutuneet ja suunnitellut	varhaiskasvatusjohtaja vastaa		kesäkuu, vuosittain

kehittämistoimet tiedoksi opetuslautakunnalle ja henkilöstölle	yksiköiden esihenkilöt vastaavat tiedottamisesta henkilöstölleen	Valssin toimijakohtaiset arviointiraportit, kehittämissuunnitelma asiakaskyselyjen tulokset	
Yksityinen varhaiskasvatus: arviointitiedon kerääminen ja hyödyntäminen, kehittäminen uudelleen arviointi tulosten julkaisu	yksityisten päiväkotien johtajat vastaavat ja henkilöstö osallistuu yksityisen perhepäivähoidon osalta varhaiskasvatuksen palveluesimiehet vastaavat ja perhepäivähoitajat osallistuvat Varhaiskasvatusjohtaja valvoo arvioinnin toteutumista	yhteiset asiakaskyselyt yksiköiden omat asiakaskyselyt Valssin toimijakohtaiset arviointiraportit yksiköiden omat arviointimenetelmät lasten varhaiskasvatussuunnitelmat	jatkuvaa

Liite 3 Yleisen tuen checklist

LAADUKKAAN YLEISEN TUEN KÄYTÄNTEITÄ PIEKSÄMÄEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Lapsi: _____ Ryhmä: _____

Henkilökunta: _____ Päivämäärä: _____

Lapselle otetaan käyttöön tukikeinoja, koska huolta on herännyt seuraavista kehityksen osa-alueista (alleviivaa sopivat):

Oppimisen eteneminen Terveysteen liittyvät pulmat Työskentelytaidot Tunteiden säätely

Huoli hyvinvoinnista Käyttäytyminen Sosiaaliset- ja leikkitaidot

Tarkkaavaisuuden suuntaaminen ja ylläpitäminen Muu:

Merkitse rastilla, mitä tukitoimia olette kokeilleet. Rastita myös ne, jotka otatte seuraavaksi kokeiluun. Havaintoihin voi myös kirjata päivämäärän, johon asti kokeilua jatketaan ja arvioida sen vaikuttavuutta.

OPPIMISYMPÄRISTÖ	TUKIKEINO KÄYTÖSSÄ	KOKEILLAAN JATKOSSA	HAVAINTOJA
Sopiva istumapaikka (häiriöt minimiin, sijainti)			
Käyttäytymisodotukset ja toimintaohjeet näkyvissä			
Tavaroilla omat paikat			
Tarvittavat tukivälineet käytössä ja saatavilla			
Työskentely joustavin ryhmittelyin ja pienryhmissä			
Tarjolla erilaisia työskentelytiloja (rauhallisempia vs. yhdessä ryhmän kanssa)			
Toiminta suullisesti ja visuaalisesti tuettua			
Lapsella mahdollisuus olla aktiivisessa ja osallistuvassa roolissa			
Erilaisista tekemisistä ja tehtävistä mahdollisuus valita			
Tarkkaavaisuuden ylläpitoon käytössä yksilölliset keinot. Mitkä?			
Tilat suunniteltu monipuolisiksi ja innostaviksi			
Rauhoittumispaikka järjestetty			
Tehtävien suorittaminen erillisessä tilassa mahdollista			
Oppimistyylin ja temperamentin huomioiminen (kuinka?)			
Muuta? Mitä?			

TOIMINNANOHJAUS	TUKIKEINO KÄYTÖSSÄ	KOKEILLAAN JATKOSSA	HAVAINTOJA
Viikkosuunnitelma näkyvillä ja sen läpikäyminen			
Päivästrukturi näkyvissä ja sen läpikäyminen			
Toiminnan tavoitteiden määrittely ja läpikäyminen lapsen kanssa kahdestaan			
Toiminnan jakaminen osavaiheisiin suullisesti ja visuaalisesti			
Tehtävien pilkkominen			
Havaintomateriaalin käyttö			
Kuvitetut, henkilökohtaiset toimintaohjeet mukana pidettäväksi			
Toiminnan alussa ja lopussa vakiintuneet rutiinit			
Annetaan vain yksi ohje kerrallaan			
Lisätty tauotus (väliaktiviteetit suunniteltu)			
Siirtymätilanteet suunnitellaan ja tuetaan			
Poikkeukset ennakoitaa lapselle kuvin ja sanallisesti			
Kuuntelemiseen ja keskittymiseen mietitty yksilölliset tukikeinot			
Lasta ohjataan työskentelyssä ajattelemaan ennen tekemistä			
Ohjeen ymmärtäminen varmistetaan			
Muuta? Mitä?			
TAVOITTEELLISUUS	TUKIKEINO KÄYTÖSSÄ	KOKEILLAAN JATKOSSA	HAVAINTOJA
Lisääajan antaminen			
Luottamustehtäviin nimeäminen			
Tehtävien muokkaaminen			
Tehtävien määrän vähentäminen			
Lapsen omat tavoitteet tiedossa ja niiden edistymistä arvioidaan			
Työskentelyä suunnitellaan yhdessä			
Lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita hyödynnetään			
Palkkioiden järjestelmällinen käyttö			
Työskentelyn tavoitteet tiedossa ja näkyvillä tilassa			
Oppimistaitoja harjoitellaan tavoitteellisesti			
Työskentelytaitoja harjoitellaan tavoitteellisesti			

Käyttäytymistaitoja harjoitellaan tavoitteellisesti			
Itsearviointia harjoitellaan päivittäin			
Monipuolinen arviointi			
Muuta? Mitä?			
VUOROVAIKUTUS	TUKIKEINO KÄYTÖSSÄ	KOKEILLAAN JATKOSSA	HAVAINTOJA
Yksilöllinen ohjaus			
Säännöllinen välitön palaute			
Huomataan hyvä jokaisessa hetkessä			
Lapsen mielenkiinnonkohteisiin vastataan			
Vertaistoverin/-ryhmän tuki			
Avustajan tuki			
Erityisopettajan konsultaatio			
Osa-aikainen erityisopetus			
Aikuisen lähiohjaus			
Kuvallisen reissuvihkon tai Wilman käyttö tehostettuun viestintään			
Huolen puheeksi otto huoltajan kanssa			
Palaveri huoltajan kanssa (kirjallisesti sovitut roolit, tavoitteet ja toimenpiteet)			
Yhteydenotto ja yhteistyön käynnistäminen muihin tahoihin			
Yksilöllinen kohtaaminen ja kuulumisten vaihto tehostetusti			
Kahdenkeskiset keskusteluhetket lapsen kanssa			
Tunteiden säätelyyn käytössä yksilölliset keinot			
Käytössä erilaisia tunnekasvatusmateriaaleja			
Lasta ohjataan sanoittamaan omaa työskentelyä, käyttäytymistä ja oppimista			
Uudet käsitteet nimetään ja selitetään toiminnan aikana			
Lasta ohjataan käyttämään täsmällisiä käsitteitä puheessa			
Lasta ohjataan oivaltamaan itse			
Muuta? Mitä?			